

A just war or just an unjust war?

-Rättfärdigheten av det amerikanska tillämpandet av drönerattacker i Jemen

Abstract

Militära attacker med hjälp av drönare har kommit att utmana förutsättningar i traditionell krigföring och genererat debatter om luftburna stridsmedel som kontrolleras med en spak och avancerad underrättelseteknologi på betryggande avstånd från missilernas detonationer. Uppsatsen undersöker den amerikanska krigföringen med beväpnade drönare som riktas mot terrornätverket Al-Qaida i Jemen och genomförs som en fallstudie av drönarattacker i Jemen. För att studera ifall tillämpandet drönare kan rättfärdigas med utgångspunkt i teorin om Just War, analyseras det empiriska resultatet av fallstudien i förhållande till kraven under jus in bello om proportionalitet, diskriminering och militär nödvändighet. Analysen konstaterar ett behov av ökad transparens i förmedlingen av uppgifter kopplade till utfallen för genomförda drönarattacker, men även gällande det amerikanska drönarprogrammets bakomliggande intentioner. Drönarattacker har problem i att på ett tillförlitligt sätt göra distinktioner mellan civila och militära mål. Slutligen identifieras det i kravet om proportionalitet att den mest problematiska aspekten inom drönarkrigföring är att avgöra hur många civila liv en drönarattack kan tänkas motsvara för att kunna bedömas vara legitim inom ramen för Just War.

Nyckelord: *USA, Jemen, drönare, drönarkrigföring, Just War, jus in bello, Al-Qaida, terrorism*

Antal ord: 8016

Innehållsförteckning

1	Inledning	4
1.1	Syfte.....	5
1.2	Frågeställning	6
1.3	Tidigare forskning	6
1.4	Val av fall	8
2	Metod.....	9
2.1	Metodologiskt angreppssätt.....	9
2.2	Metodologiskt tillvägagångssätt	9
2.3	Material.....	10
2.4	Validitet och reliabilitet	11
3	Teoretiskt ramverk	13
3.1	Just War	13
3.2	Jus in bello.....	13
3.2.1	Proportionalitet.....	13
3.2.2	Diskriminering	14
3.2.3	Militär nödvändighet	16
3.3	Terrorism	16
3.4	Teorikritik.....	17
4	Empiri.....	18
4.1	Civila dödsfall.....	18
4.2	USA:s officiella ståndpunkt.....	18
4.3	Drönare	19
5	Diskussion	22
5.1	Drönarkrigföringens förenlighet med jus in bello	22
5.2	Slutsats.....	23
5.3	Vidare forskning	24
6	Källförteckning.....	25
6.1	Böcker.....	25
6.2	Artiklar, dokument och övrigt	26

1 Inledning

I skrivande stund har rapportering mottagits av tankesmedjan New America att en amerikansk drönarattack i Jemen förmodas ha ägt rum den femte maj 2019, och att nyhetsbyrån AFP informerats om fyra dödade Al-Qaida medlemmar. I Jemen har det enligt New America skett tio drönarattacker under det senaste halvåret. The Bureau of Investigative Journalism, TBIJ, för också statistik över amerikanska drönarattacker och uppger att antalet attacker under 2019 uppgår till sju (TBIJ 2019). Sedan USA avfyrat sin första militära drönare 2001, har ytterligare attacker kommit att genomföras i Somalia, Jemen och gränsområdet mellan Pakistan och Afghanistan (New America). Mot bakgrund av attackerna, framhålls därför aktualiteten för studerandet av rättfärdigandet av drönartechnologin i förhållande till den amerikanska appliceringen av den.

Bortsett från de pågående attackerna i Jemen, underbyggs aktualitetsargumentet även av frågan kring tillbakadragandet av den amerikanska närvaron i Jemen som för närvarande präglar den amerikanska politiken. Debatten kom under mars och april 2019 att resultera i en omröstning där beslut fattades om att avveckla den militära närvaron i Jemen – något president Trump motsatte sig genom att lägga in ett veto i frågan (S.J.Res.7, 2019). De militära styrkorna bestämdes därmed fortsätta verka i Jemen på en ännu obestämd framtid och sannolikt har den amerikanska politiken inte ännu sett slutet på frågan om verksamheten i Jemen.

Fenomenet för drönarkrigföring är emellertid inget nytt. Det amerikanska tillämpandet av stridstekniken har sedan 2001 utmanat traditionella principer i krigföring och utgör för en typ av asymmetrisk krigföring som ofta kännetecknas av en väldigt organiserad, militärt utrustad och disciplinerad armé som styrs av en modern stat. I kontrast kännetecknas deras motståndare, rebellerna, av att de inte är lika organiserade, utrustade och eller koordinerade (Walzer 2015, s.xiv). Inom ramen för den asymmetriska krigföringen tillåts moderna stater genomföra anfall med luftburna vapen utan hänsyn till landgränser, och kan dessutom verkställa strategier utan att behöva se till några som helst krav på att områden ockuperats på förhand (Agius 2017, s.370–371). Drönare skapar även ontologisk osäkerhet i verksamhetsområdena, då attacker sker utan förbehåll eller förestående varning (Agius, 2017, s.379–380). Jemen ingår inte i någon aktiv konfliktzon ur ett amerikanskt perspektiv, men har ansetts vara legitimt som mål för drönarattacker med hänsyn till kriget mot terrorn som USA varit engagerat i sedan terrorattackerna den 11:e september 2001 (Sterio 202, s.197–199).

Drönarnas förmåga att suddas ut gränser som tidigare definierat den ena sidan i en konflikt från den andra, sammanfattas även av David Hastings Dunn som beskriver följande:

“They blur the distinctions between the military and intelligence worlds, between warfare and law enforcement, between combat and assassination; between the battlefield and the hinterland, between the

territories of allies and enemies, between domestic and foreign threats, and between counterterrorism and counter-insurgency. They disrupt the calculus of risk of the participants in this form of combat by transforming the balance of vulnerabilities” (Hastings Dunn 2013, s.1238).

Som framgår av de motstridiga uppgifterna gällande antalet genomförda drönarattacker i Jemen, utmärks konflikten av långtgående svårigheter att presentera tillförlitlig statistik över antalet utförda attacker och offer (New America). Till följd av kritiken mot den genomgående sekretessbeläggningen i anknytning till det amerikanska drönarprogrammet i Jemen, har åtgärder vidtagits för att öka transparensen i rapporteringen av drönarattacker. Exempelvis inrättades det 2016 en regel som gav CIA i uppdrag att publicera årsrapporter över verkställda drönarattacker samt en uppskattning av antalet civila offer som attackerna orsakat (BBC 2019). I mars 2019 deklarerade den amerikanska presidenten Donald Trump att regeln om CIA:s årliga sammanställning avvecklas (White House 2019).

Lektorn Christine Agius vid Melbourne University talar för att bristen på möjligheter till insyn och ansvarsutkrävande i det amerikanska drönarprogrammet underminerar självaste demokratin som den påstår sig värna (2017, s.379). Tanken återspeglas även hos Thomas Bolland och Jan Andre Lee Ludvigsen (2018, s.137) som anser att informationen om attacker i Jemen särskilt brustit i förhållande till drönarverksamheten vid gränsområdet mellan Afghanistan och Pakistan.

Den samtida forskningen ger intrycket av att det inte förekommit tillräcklig forskning om drönare som metod för attacker i Jemen. Detta menar Brunsetter och Braun (2011) och Bolland och Lee Ludvigsen (2018, s.127). Baserat på forskningsläget och de 284 drönarattacker som hittills utförs i Jemen, talar det mesta för utrymmet att studera den amerikanska närvaron och landets applicering av drönarkrigföring.

1.1 Syfte

Studien syftar sig till att undersöka det amerikanska tillämpandet av målinriktat dödande med hjälp av drönare i Jemen, för att sedan diskutera metoden av stridsteknik mot bakgrund av Just War-teorins tankar om vad som kan rättfärdiga krig. En sådan studie kan ta sig till uttryck på flera olika vis, men kommer i detta fall att bestå av en kvalitativ fallstudie med ett förklarande mål. Genom att problematisera drönarkrigföringens förenlighet med jus in bello-kriterierna för Just War, ämnar fallstudien inte endast till att bidra med djupare förståelse för det enskilda fallet, utan även andra fall där typen av stridsteknik förekommer.

I studien kommer USA:s verksamhet särskilt att betonas med anledning av landets utrikespolitiska benägenhet att tillämpa drönarattacker som metod för att neutralisera vad som anses utgöra hot mot den nationella säkerheten. Introduktionen av drönarattacker som tillvägagångssätt vid militära operationer har banat väg för nya

former av krigföring, vilka har inneburit att strider inte längre nödvändigtvis utkämpas inom erkända konfliktzoner, insatsstyrkor på marken inte längre behövs och att beslutsfattandet inför ett anfall sker långt bort från attackernas mål. Med anledning av hur stridstekniken förändrat sättet på vilket krig och konflikter tar sig till uttryck, belyses även relevansen att undersöka om medlet som används för att utföra attackerna är förenligt med teorin om rättfärdiga och orättfärdiga krig, Just War-teorin.

Uppsatsen har dessutom ett generaliserande syfte som inbegriper ambitionen att fungera som etiskt ramverk i fråga om försvarbarheten av den amerikanska drönarkrigföringen mot terroristorganisationer.

1.2 Frågeställning

Hur, om alls, utmanas Just War-teorins föreställningar om rättfärdiga krig av den amerikanska drönarkrigföringen i Jemen?

1.3 Tidigare forskning

I tidskriften ”Ethics and International Affairs” skriver Daniel Brunsetter och Megan Braun (2011) om vilka effekter tillämpandet av drönare som vapen kan ha på Just War-teorin. Artikeln belyser en ditintills stor brist på teoribildning för drönare inom Just War och författarna åtar sig därför rollerna som katalysatorer i debatten om hur drönare kan komma att förändra och påverka principerna för Just War-teorin. Brunsetter och Braun presenterar även resonemang gällande jus in bello i anknytning till de omständigheter som inbegrips i drönarattacker – till exempel hur drönare kan gynna proportionalitetsprincipen inom ramen för jus in bello, men samtidigt innebära svårigheter i distinktionen mellan stridande och civila (s.338–340).

Sedan Brunsetter och Braun noterat avsaknaden på drönardiskussion inom teorin för Just War, har flera texter publicerats där drönare och tillämpningen av attacker med obemannade stridsvapen behandlats inom ramarna för Just War. Christian Enemark (2013) återupptar diskussionen om drönarverksamheten och diskuterar i kapitlet ”Unmanned Drones and the Ethics of War” den amerikanska drönarverksamheten. Men likt Brunsetter och Braun förs resonemanget på även här på en allmän nivå, utan större djupdykningar i de exempel på drönarattackerade områden som artikeln belyser. Han menar dock att kriget mot terrorn som uppges vara motivet bakom attackerna i Jemen inte kan anses utföras i självförsvarande syfte, utan måste bedömas vara en förebyggande åtgärd (Enemark 2013, s.328).

Robert Sparrow (2014) hävdar att de främsta utmaningarna för obemannade system, inklusive drönare är att framgångsrikt uppfylla kriterierna om proportionalitet,

immuniteten för civila och den militära nödvändigheten, vilka inbegrips i jus in bello-villkoret. I boken "Handbook on unmanned aerial vehicles" undersöker och diskuterar Sparrow olika alternativ för lösningar och justeringar av drönarteknologin för att maskinerna ska legitimeras enligt kriterierna som inbegrips av jus in bello. För att uppfylla kriteriet om diskriminering, är ett förslag att utrusta drönarvapen med teknologi innehållandes algoritmer som självständigt kan identifiera individer på marken. Om vapenutrustade drönare besatt kapaciteten att autonomt kunna urskilja civila från militär, skulle risken för att drönaranfall resulterar i civila offer nämligen reduceras. Problemet med en sådan lösning är att teknologin inte kan anses tillräckligt pålitlig i sin förmåga att göra den sortens bedömningar. Teknologin skulle behöva ges stor självständighet för att kunna fatta beslut om attacker och Sparrow hänvisar till den väldiga komplexitet som innefattas i bedömningen om vilka måltavlor som ska bombas. I frågan om bedömning och förmågan att kunna särskilja rätt offer förekommer också ett starkt element av proportionalitetsprincipen. Drönaren måste kunna göra en mätning av hur kraftig attack som utmätts för att inte strida mot humanitära lagar om anständigt mått av våld i förhållande till konfliktens kontext (s.2973–2974).

Christine Agius (2017) konstaterar att drönarkrigföring innebär en drastisk förändring av förutsättningarna på slagfältet i en konflikt och har en roll i de moderna krigens utmanande av gränsdragning i tid och rum. Genom att föra krig med drönare behöver ingen hänsyn tas till suveräna gränser mellan länderna (s.370). Drönarnas förmåga att förflytta sig snabbt och övervaka dess omgivning innebär även mer omfattande kontroll över regioner där de bedriver verksamhet (s.371). Agius berör också den ontologiska säkerhetsaspekten av drönare, där hon påpekar att det amerikanska tillämpandet av drönare och dess övervakningsförmåga är ett tydligt exempel på en underliggande asymmetrisk maktfördelning (s.380). Detta eftersom USA besitter starkast militär makt ur ett globalt perspektiv.

Det finns även exempel på studier av drönarattacker med hänsyn till den legala aspekten. Milena Sterio (2012) konstaterar att programmet som CIA bedriver i bland annat Jemen präglas av så mycket sekretess att det är omöjligt att avgöra ifall villkoren under internationell och humanitär lag kan anses upprätthållas (s.204). Hon belyser även att det centrala i resonemanget kring drönarattackernas legalitet handlar om huruvida den amerikanska verksamheten i mellanöstern kan bedömas vara ett krig eller inte. Beroende på om kriget betraktas som ett globalt krig eller en konflikt mot specifika grupper ges olika bedömning och tillämpning av internationell lag och villkoren under det humanitära regelverket (s.202–203). Sterio använder jus ad bellum och jus in bello i sin artikel som hänvisning till villkoren under internationell humanitär lag, men behandlar varken drönare ur ett etiskt perspektiv eller förhåller sig till Just War.

Utifrån efterforskningar som gjorts har Jemen förekommit som exempel på länder där amerikanska drönarattacker genomförts, men det förefaller inte tidigare gjorts en

fallstudie av attacker i Jemen med syfte att analysera stridsmetoden mot jus in bello-kriterierna inom Just War-teorin.

1.4 Val av fall

Relevansen för Jemen som studieobjekt för fallstudien kan argumenteras ha sin grund i händelserna som utspelade sig under hösten 2002, då Qaed Salim Sinan Al-Harithi dödades av en drönare som beväpnats med en så kallad Hellfire-robot. Terroristen befarades ha planerat attacken mot stridsfartyget USS Cole som dödade 17 amerikanska sjömän och skadade ytterligare 39. I samband med attacken mot Qaed, omkom ytterligare fem passagerare som färdades i den beskjutna bilen, varav en var amerikansk medborgare. Efter ett långt uppehåll sedan händelserna 2002 har USA sedan 2009 års återupptagande av drönarattackerna, svarat för ytterligare 284 drönarattacker och fler än 1000 döda i anslutning till landets terrorismbekämpande verksamhet i Jemen (New America).

Bakgrunden till de amerikanska militära drönarattackerna i Jemen kopplas till tidigare president Bushs initiativ som ledde fram till ett program för att identifiera och oskadliggöra terroristmisstänkta (Mayer 2009). I Jemen har attacker främst riktats mot AQAP, Al-Qaida in the Arabian Peninsula, som växte fram under 2009 genom sammanslagningar av jihadistiska rörelser från Saudiarabien och Jemen. Spridningen av Al-Qaidas verksamhet i Jemen har till stor del möjliggjorts genom att knyta an till arabisk kultur, men även påtagliga samhällsproblem som präglar regionen. Al-Qaidas utbredda aktivitet i Jemen bedöms som rörelsens mest våldsamma och har endast ökat i omfattning sedan inbördeskriget i Jemen bröt ut 2015 (Kendall 2016, s.1–4).

Mot bakgrund av den rådande krisen i Jemen, kan Al-Qaidas utökade aktivitet bidra till att frågor om drönarattacker i regionen aktualiseras. Landet befinner sig i en situation under utveckling, där de politiska åtgärderna från den amerikanska sidan visar på viss ambivalens. Det senaste exemplet på den amerikanska regeringens tvetydighet i frågan om militär verksamhet i Jemen återfinns i den tidigare nämnda omröstningen i kongressen om att dra tillbaka den amerikanska närvaron i Jemen som resulterade i president Trumps veto. Sett till bristen på tidigare forskning med inriktning mot Jemen som fall och tvetydigheten för det fortsatta militära ingripandet ges anledning att fortsätta följa den amerikanska närvaron i Jemen och fylla det inomvetenskapliga tomrummet för det utvalda fallet.

2.1 Metodologiskt angreppssätt

I och med Just War-teorins centrala roll för arbetet framhålls arbetets teorianvändande ambitioner, som dessutom faller inom ramen för att studien ska tillämpa ett så kallat disciplinerat-konfigurativt angreppssätt. Angreppssättet redogör för att uttolkningen av fallstudier ska ta avstamp i etablerade teorier, men framhåller samtidigt att det utvalda fallets eventuella oförmåga att låta sig förklaras av teorin kan komma att äventyra teorins reliabilitet (Eckstein 2000, s.134–135). För uppsatssyftet innebär det disciplinerat-konfigurativa sättet att ett teoretiskt ramverk kan tillämpas, vilket är nödvändigt för att en etiskt grundad analys av fallet för Jemen överhuvudtaget ska kunna genomföras. I fråga om tillämpligheten för teorin, skapar angreppssättet dessutom ett visst spelrum som kan ge stöd åt alternativa förklaringsmodeller och konsoliderar på så sätt också det kumulativa värdet för studien. Detta är i enlighet med det övergripande syftet för den statsvetenskapliga forskningstraditionen och dessutom en väsentlig förutsättning för att Just War-teorin överhuvudtaget ska kunna analyseras (Esaiasson m.fl 2017, s.20–21).

2.2 Metodologiskt tillvägagångssätt

Tillvägagångssättet för uppsatsen består i en komparation mellan USA:s drönarkrigsföring mot Al-Qaida i Jemen och de etiska ställningstagandena för Just War-teorin så som den beryktade teoretikern Michael Walzer presenterar dem i sin bok ”Just and Unjust Wars”. Uppsatsen kommer specifikt att beröra kriterierna för jus in bello, som utgör för en del av Just War-teorin och behandlar huruvida konflikter eller attacker tar sig till uttryck på lagliga och rättvisa sätt (Aggestam 2004, s.21). Infallsvinkeln ämnar ge en så representativ bild av Just War som möjligt inom ramen för uppsatsens syfte, för att det i analysen sedan ska kunna dras slutsatser i förhållande till det presenterade resultatet.

Uppsatsen undersöker alltså potentiella etiska inskränkningar som amerikanska drönarattacker i Jemen utgör gentemot jus in bello-kriterierna proportionalitet, diskriminering och militär nödvändighet. Ett exempel på en sådan inskränkning är indirekta skador, och kommer diskuteras i uppsatsen med hjälp av material över hur precisa drönare är i deras oskadliggörande ändamål. Att belysa de indirekta skadorna av drönarattacker möjliggör för en diskussion av aspekter gällande de amerikanska säkerhetsfrämjande åtgärderna i förhållande till bland annat civila offer och proportionalitetsprincipen. Effekterna på den civila befolkningen och andra indirekta skador som uppkommer i samband med målinriktade attacker diskuteras bäst med

utgångspunkt i av Just War-teorins tankar kring rätt handlande i krig, det vill säga jus in bello.

2.3 Material

Uppsatsen utgår i huvudsak från Michael Walzers bok ”Just and Unjust Wars” för att presentera ramverket för Just War-teorin som ligger till grund i prövningen av forskningsproblemet. Michael Walzer är ansedd upphovsman till den moderna sammanställningen av teorin vilken utgjort underlag för efterföljande utbredning av Just War. Trots att kritik riktats mot Walzers brister i frånvaron av filosofisk grund för de föreställningar som representeras, hänvisar samtida verk till hans konstruktion av principer och villkor för rättfärdigande av krig.

Ur en källkritisk synpunkt är Walzer en förstahandskälla av ett modernt ramverk över Just War, vilket skapar starkare förutsättningar att resultatet speglar en rättvis applicering av teorin. Många av de källor som lagt grunden för uppsatsens empiri för att beskriva den amerikanska drönarkrigföringen baseras på förstahandskällor. Att källor inte använts i flera tidigare steg bådar gott för källans oberoende i förhållande till textens innehåll (Esaiasson m.fl. 2017, s.292) i det materialet presenterar då informationen står nära berättaren. CENTCOM:s pressmeddelanden, Vita Husets officiella kungörande av presidentens exekutiva order och den amerikanska kongressens sammanställning av röstningsförfarandet gällande militära styrkor i Jemen härstammar direkt från officiella källor där den amerikanska staten representeras, vilket också innebär god kompatibilitet med kriteriet om oberoende.

Tankarna kring rättfärdiga och orättfärdiga krig är ständigt föränderliga och detta har därför tagits i beaktande under urvalet av källor för att i så bra mån som möjligt kunna reflektera det aktuella forskningsläget för Just War-tradition. Trots att vissa källor numera kan anses vara förgångna, måste de ställas i relation till teoritraditionens långgående anor. I och med en sådan relativisering kan det argumenteras för att samtliga källor är dagsaktuella för det presenterade forskningsproblemet.

Att intressen styr hur information presenteras berör tendenskriteriet (Esaiasson m.fl. 2017, s.294–295). Flera källor i uppsatsens material härstammar från USA och bör således betraktas återge ett amerikanskt perspektiv. Många källor utger sig även för att vara människorättskämpar, vilket kan innebära att de innehar en kritisk utgångspunkt som försöker påvisas i angreppssättet och de analyser som framför. Det blir således viktigt att i uppsatsens process vara medveten om eventuella narrativ som återspeglas i källmaterialet. I fråga om krigföring förekommer risk för att egenintresse styr hur information förmedlas och vad för uppgifter som offentliggörs. De militära insatser som berörs i uppsatsen är i mångt och mycket en politisk fråga, där intressen kan spela in i att vilja framställa den statliga administrationen väl genom att presentera den egna

avsikten som och fienden som otvetydigt ond.

Den amerikanska staten har förhållit sig mycket restriktivt till offentliggörandet av information om genomförda drönarattacker, och uppgifter angående militära insatser i Jemen präglas av omfattande sekretessbeläggning. Av den anledningen förekommer vissa svårigheter gällande att fullt ut kunna säkerställa att en fullständig beskrivning av samtliga aspekter uppsatsen ämnar behandla inom amerikansk drönarkrigföring. Utifrån den information som finns att tillstå kommer empirin presenteras för att i analysen prövas mot de teoretiska principerna under Just War. Att källor över statistik skiljer sig mycket åt kan dock indikera på olika ställningstaganden och förhållningssätt gällande att bearbeta information från andrahandskällor. Uppsatsen har med hänsyn till detta försökt presentera flera källors information och jämfört dessa med varandra för att skapa en tydligare bild av hur verkligheten kan vara beskaffad.

2.4 Validitet och reliabilitet

För att åstadkomma ett tillförlitligt resultat krävs att den metod som tillämpas i uppsatsens bearbetning av Just War-teorins förhållning gentemot drönarattacker mot mänskliga mål har god validitet. Validiteten tar sig till uttryck i två olika former. Begreppsvaliditeten berör hur väl de teoretiska definitionerna som ligger till grund för uppsatsen återgivs i de operationaliserade indikatorerna (Esaiasson m.fl 2017, s.57). Resultatvaliditeten visar i vilken mån som den tillämpade metoden – på ett tydligt och genomgående sätt – mäter vad som avses mätas. Att uppsatsen grundar sig på en väl genomarbetad struktur gällande validiteten är centralt för resultatets trovärdighet, då en metod som inte framgångsrikt konverterar teori till praktiskt genomförbar analys också kommer sakna förankring i sitt resultat (Bergström - Boréus 2018, s. 39–41; Esaiasson m.fl 2017, s.64–65).

Ytterligare validitetsindikatorer för uppsatsen inbegrips i den interna och externa validiteten, där den interna mäter hur pass välgrundade slutsatserna är för den förklarande uppsatsen utifrån den strategiskt valda analysenheten. För den externa validiteten utvidgas denna tanke till att även innefatta andra större och mer relevanta populationer – det vill säga hur pass tillämplig eller generaliserbar uppsatsen är i förhållande till andra kontexter (Esaiasson m.fl 2017, s.59). Med andra ord har den statsvetenskapliga forskningen ett nomotetiskt forskningsideal som i termer av validitet kan ställas i relation till fallstudiemetoden, och som ideligen har kritiserats för att inte vara ett tillräckligt generaliserbart tillvägagångssätt (Gomm m.fl. 2000, s.98).

Uppsatsen kommer dock utgå från Robert E. Yin (2014) som redogör för hur enskilda fallstudier i själva verket går att generalisera. Han förklarar att fallstudier, likt laboratorieexperiment, bör betraktas som en analytisk möjlighet att pröva teoretiska villkor. Resultatet av en fallstudie kan således presentera nytt material som sträcker sig bortom det enskilda fallet och bidra till forskningsområdet i stort (s.40–41). För att

exemplifiera generaliserbarheten i en fallstudie hänvisar Yin till ett fall som undersökte stadsplanering i New York. Genom att studera funktionen av exempelvis trottoarer kunde resultatet appliceras på en bredare förståelse av principer som haft övergripande inverkan på verksamheten inom stadsplanering (Yin 2014, s.43–44).

3 Teoretiskt ramverk

3.1 Just War

Just War-teorin är en tanketradition med 2000 år gamla anor som behandlar legitimiteten för krig men som det i övrigt inte alltid har rått enighet kring. Innebörden för teorin har präglats av en rad olika tänkares normativa föreställningar under sin tvåtusenåriga tradition, men har trots detta också kommit att kristallisera ett antal grundprinciper som kan förklaras i termer av Michael Walzers redogörelse för vad han kallar ”The war convention” (Bellamy 2006, s.2). Walzer (2015, s.44) skriver att konventionen behandlar ”articulated norms, customs, professional codes, legal precepts, religious and philosophical principles, and reciprocal arrangements”, som tillsammans formar vår uppfattning av militära ageranden. Följaktligen understryker Walzer även att betoningen för krigskonventionen bör läggas på vår uppfattning av de militära agerandena och inte agerandet i sig, eftersom normerna för hur krig bör utkämpas inte alltid är förenliga med det faktiska handlandet. Genom att förstå innehållet för konventionen mot bakgrund av de olika förväntningarna för vad som kan rättfärdiga krig, har den kommit att skapa ett språkligt ramverk som används av meningsmotståndare för att såväl legitimera som kritisera olika krigshandlingar (Walzer 2015, s.44).

3.2 Jus in bello

Jus in bello är en av två principer under Just War och syftar till att analysera i vilken mån ett krig kan rättfärdigas utifrån kriterier som berör tillvägagångssättet i krigföring (Aggestam 2004, s.21). Principen bygger till stor del på rättsnormer under internationell humanitär lagstiftning och innefattar tre krav som appliceras på en aktörs metod i krigföring. Det första kravet gäller proportionalitet och innebär att kriget måste framföras med militär styrka som kan anses lämplig i relation till det anfall som förorsakat interventionen. Jus in bello ställer även krav på civilas rätt till immunitet och att civila resurser inte är tillåtna som mål i attacker. Slutligen kräver principen att krigföring inte bör ske genom metoder som orsakar med skada än absolut nödvändigt för att realisera målet med ingripandet. Den centrala uppfattningen inom jus in bello är att krig inte ska resultera i förödande konsekvenser för det civila samhällets tillvaro (Aggestam 2004, s.34–35).

3.2.1 Proportionalitet

Till följd av att luftburna attacker inte innebär någon risk för den angripande parten, argumenterar Walzer för att våra etiska ställningstaganden i frågan om asymmetrisk krigföring endast kan grunda sig i proportionalitetsberäkningar, som i sin tur varken får vara allt för restriktiva eller tillåtande (Walzer 2015, s.xxi). Men även om beräkningarna av proportionaliteten är eftersträvansvärda och något som politiska och militära ledare bör ha i beaktande, kan de inte göra mer än just betänka principen i kontexten för olika beslutsprocesser. De beräkningar som proportionalitetsprincipen kräver för att kunna rättfärdiga en militär handling går nämligen inte att kvantifiera eller värdesätta, bortsett från möjligheten att räkna antalet döda kroppar. Följaktligen kan vi fråga oss hur kropparna ska värderas i relation till det avsedda syftet med kriget. Walzer redogör också för det pacifistiska synsättet att ett krig som utkämpas under moderna förhållanden aldrig kan vara legitimt, eftersom kostnaderna alltid kommer att överskrida dess nytta så länge kriget medför dödsfall. Samtidigt understryks det att pacifisten, om än respektabel i sitt budskap, måste erkänna de icke-pacifistiska resultaten av att till exempel försöka tillgodose olika totalitära regimer (Walzer 2004, s.89–90).

Svårigheterna med att applicera principen illustreras även med hjälp av Henry Sidgwick's två proportionalitetskriterier som svarar för det mest utilitaristiska synsättet i ”the war convention”. Resonemanget grundar sig i olovligheten för alla former av åverkan som inte väsentligen bidrar till seger, eller vars nytta är obetydlig i förhållande till den förstörelse som handlandet ger upphov till (Sidgwick 1891 se Walzer 2015, s.128–129). Likväl menar Walzer att proportionalitetsargumentet bagatelliserar mänskliga intressen till förmån för den militära segen som eftersträvas – inte minst då brukandet av våld alltid kan bedömas vara tillåtligt så länge det bidrar till ändamålet. Trots Sidgwick's kriterier, består alltså svårigheterna för tillämpligheten av proportionalitetsprincipen i oförmågan att mäta värdet av ett militärt ändamål i förhållande till förstörelsen som åstadkommandet av ändamålet skulle medföra. Uppfyllandet av proportionalitetskriterierna som Sidgwick ställer upp hade emellertid varit en betydande framgång enligt Walzer, med tanke på det stora antalet soldater och civila som dör i krigssammanhang utan att främja deras sak (Walzer 2015, s.129).

3.2.2 Diskriminering

Inom ramen för Walzers ”war convention” innefattas den första av dess principer av att soldater som infinner sig i krigssammanhang och inte är skadade eller tillfångatagna, kan komma att utsättas för angrepp när som helst. Och hans första kritik mot den består i att principen kan anses vara orättvis då det är få – om några – soldater som engagerar sig helt obetingat och som helhjärtat kan identifiera sig som krigare. För många av soldaterna är delaktigheten i striden inte deras eget val, utan snarare något de negligerar under tiden som de inte finner sig krama om ett vapen med fienden inom synhåll. Denna försummelse av kriget menar Walzer är starkt förknippad med den i historien återkommande föreställningen om hur den gemene soldaten återfår

sin rätt till liv när denne inte befinner sig i strid, och illustrerar dessutom detta med hjälp av vad han kallar ”naked soldiers” – nakna soldater (Walzer 2015, s.138).

Att låta hävda någons rätt till liv, resonerar Walzer, är detsamma som att erkänna en medmänniska; någon vars fredliga sätt och person är lika värdefullt som ens eget. Detta betyder emellertid inte att stereotyperna för den groteska fienden är oriktiga. Walzer menar att soldaten på slagfältet fjärrar sig från medmänskligheten, men att detta endast är ett temporärt tillstånd och humanismen beskrivs här som ett nära förestående faktum. Argumentet underbyggs av ett antal belysande exempel där soldater avsäger sig rätten att döda den på många sätt banala soldaten som tar sig ett bad, njuter i solskenet eller röker en cigarett i tysthet. Beslutet grundar sig i ett slags moraliskt erkännande som övervinner den principiella förpliktelsen att döda (Walzer 2015, s.142–143).

Walzers konvention fastslår dessutom att icke-stridande inte får vara objekt eller mål för militär aktivitet under några omständigheter. Ändå är vi väl medvetna om att icke-stridande ofta utsätts för attacker på grund av deras närhet till striderna som utkämpas. Walzer argumenterar här att en strid i sådant fall inte nödvändigtvis behöver stoppas, utan att rättigheterna för de civila snarare bör respekteras i så stor mån som möjligt (Walzer 2015, s.152).

Doktrinen om dubbel-effekt är ett vanligt men enligt Walzer också ett bristande sätt att försona det absoluta förbudet mot att attackera icke-stridande. Detta exemplifieras med hjälp av följande fyra kriterier, vilka anses kunna rättfärdiga dödandet av icke-stridande om de uppfylls:

1. *The act is good in itself or at least indifferent, which means, for our purposes, that it is a legitimate act of war.*
2. *The direct effect is morally acceptable – the destruction of military supplies, for example, or the killing of enemy soldiers.*
3. *The intention of the actor is good, that is, he aims only at the acceptable effect; the evil is not one of his ends, nor is it a means to his ends.*
4. *The good effect is sufficiently good to compensate for allowing the evil effect; it must be justifiable under Sidgwick's proportionality rule (Dougherty 1959 se Walzer 2015, s.153)*

Walzer motsätter sig huvudsakligen det tredje kriteriet, vilken bär huvudbördan för försoningsargumentet och talar för att dödandet av soldater och civila kan försvaras så länge som intentionen uteslutande varit en god sådan. Men i sin kritik ifrågasätter Walzer om det egentligen spelar någon roll huruvida en avsikt varit ond eller god, och huruvida en soldat som är medveten om att dennes handlingar kommer leda till att civila dödsfall verkligen kan anses vara klanderfri (Walzer 2015, s.154). Att inte ha avsikt att döda civila är allt för enkelt, med tanke på soldater vanligen endast fokuserar på fienden. Walzer menar därför snarare att konkreta åtaganden som syftar till att rädda liv bör eftersträvas, istället för att låta den militära nödvändigheten styra antalet civila dödsfall (Walzer 2015, s.156).

3.2.3 Militär nödvändighet

Principen om diskriminering presenteras även mot bakgrund av den något hyperboliska doktrinen för militär nödvändighet, vilken låter rättfärdiga allt som i krigsväg kan anses vara nödvändigt för att antingen vinna ett krig eller reducera risken för nederlag. Doktrinen är hyperbolisk enligt Walzer, eftersom den inte behandlar nödvändigheten så mycket som den talar i termer av sannolikheten och risken för olika utfall. Walzer argumenterar för att den moraliska och militära beslutsprocessen alltid inbegriper en rad tänkbara taktiska och strategiska alternativ som kan förbättra oddsen, ty nödvändigheten aldrig kan vara ett faktum (Walzer 2015, s.144).

Tanken om militär nödvändighet bidrar dessutom med en lösning på problemet för den ”nakna soldaten”. Walzer menar nämligen att soldater som grupp kan särskiljas från civilbefolkningen i och med deras militära utbildning och utrustning. Soldaten utgör på så vis för ett ständigt hot som redan förvarnats om eventuella risker, fastän beslutet att kriga inte alltid är upp till soldaten själv och denne inte alltid befinner sig i strid. Även om själva risken som upplevs kan fluktuera, redogör doktrinen för att tankar om allt från militär nödvändighet till vänlighet och storsinhet kan ges stort spelrum, utan att låta inskränka på soldatens rättigheter (Walzer 2015, s.144–145).

Allt eftersom den moderna militärteknologin kommit att utvecklas, har emellertid distinktionen mellan kombattanter och icke-sådana kommit att försvåras. Krig är idag en lika delar ekonomisk- som det är en militär aktivitet, då en stor mängd (nominellt sett) civila arbetare måste mobiliseras i produktionen av allt från bränsle till ammunition innan ett krig ens kan övervägas som ett rimligt alternativ. Detta har medfört att angrepp många gånger sker bakom fiendens stridslinje, vilket i sin tur har aktualiserat frågan om när en sådan handling kan komma att rättfärdigas (Walzer 2015, s.145).

I frågan grundar Walzer sin utgångspunkt på de beslut som tas under press och menar att endast den ”militära nödvändigheten” kan avgöra om de civila kan angripas efter det att en direkt länk upprättats mellan processen för den ekonomiska mobiliseringen och kriget. Samtidigt understryks det att civila inte bör attackerats om deras krigsfrämjande aktiviteter kan stoppas utan att det föreligger en betydande risk för ett sådant ingripande (Walzer 2015, s.146–147).

3.3 Terrorism

Inom ramen för Just War presenterar Walzer (2015) en föreställning om terrorism med karakterisering som yttersta form av indirekt krigföring och ett förfarande unikt utformat för minsta möjliga interaktionen med motparten i konflikten. Att terrorism bedömts som så extremt i hur det som strategi i krigföring undviker direkt konfrontation, har föranlett åsikter som anser att terrorism bör betraktas som en icke-

militär strategi snarare än en metod under krigsepiteten. Ytterligare en tanke underhåller terrorism som en fortskridning av krig med politiska medel (Walzer 2015, s.197–198). Terrorism konstateras oavsett vara ett avvikande element i synen för Just War som underminerar traditionella principer inom politik och försummar etablerade regelverk för krigföring. Med ett ändamål helt utan förbehåll över om metoder med syfte att föra målsättningen framåt drabbar civila. Trots att terrorism verkar utifrån helt andra premisser, har argument som tar strategin i försvar presenterats med likheter till rättfärdigandet vid händelsen att militärer utför attacker på civila. Bägge ståndpunkterna hänvisar till principen om nödvändighet och terrorism benämns som en behövlig strategi gällande befriandet av samhällen under svårt förtryck (Walzer 2015, s.203).

3.4 Teorikritik

I recensionen "Recapturing the Just War for Political Theory" framför Hedley Bull (1979) kritik mot Michael Walzers bok "Just and Unjust Wars" och filosofens syn på Just War-teorin. Recensionens främsta kritik uppmärksammar en avsaknad på central grund för de idéer och föreställningar som presenteras i teorin om Just War. Vidare menar Bull också att den förankring i tidigare principer eller filosofi som kan förväntas i en vetenskaplig lära, snarare substitueras av Walzers egen uppfattning om moraliska principer för vad som är ett rättfärdigt krig. I boken medger dock Walzer att han inte ämnat utgå ifrån en filosofisk grund i arbetet med att introducera Just War då han varken anser sig besitta tillräckligt med kunskap eller ha förutsättningarna för att bearbeta komplexiteten i den moraliska filosofin (Bull 1979, s.590). Bull anser att bristerna på redovisad bakgrund i Walzers teoribildning gör argumenten mottagliga för ifrågasättanden, vilka i sin tur öppnar för frågan om varför just Walzers teori skulle vara att föredra framför andra verk som grundar sig i alternativa infallsvinklar (Bull 1979, s.598).

Bull förhåller sig även kritiskt till att Walzer, trots frånvaro av moralisk grund, valt att benämna boken "a book of practical morality" och påpekar att boken endast behandlar ett modernt perspektiv på Just War, utan att beröra teorin ur en historisk kontext eller ge en retrospektiv förklaring till framväxten av Just War (Bull 1979, s.590). I kritiken hänvisas även till att den humanitära aspekten som Walzer lyfter fram i förordet till boken, inte återspeglas i dennes redogörande av teorin som sådant. Istället uppmärksammas en tydlig frånvaro av reflektioner och iakttagelser relaterade till de internationella humanitära lagarna. Bokens budskap menar han är tydligt utformad till att endast rikta sig till likasinnade mottagare då det finns uppenbara ouppklarade argument och begränsat utrymme för invändningar (Bull 1979, s.590–591).

4.1 Civila dödsfall

Statistiken över de amerikanska drönarattackernas avtryck på antalet civila dödsfall spänner en avsevärd bredd, vilket kunde konstateras sedan Vita huset släppte siffror över det bekräftade antalet offer som inte har anknytningar till terrororganisationer. Enligt de beräkningar The Bureau of Investigative Journalism gjort baserat på verifierade uppgifter, uppskattades däremot de avlidna genom drönarattacker befinna sig inom ett uppmot sex gånger större intervall än för upplysningarna som försetts av den amerikanska staten. I kontrast till Vita husets siffra på mellan 64 och 116 civila dödsfall, låg intervallet för antalet civila döda i TBIJ:s uppskattning på runt 400 personer - något som visar på ovissheten i den faktiska kännedomen om hur många som dött till följd av drönarattacker (Purkiss – Serle 2017). Även om den av Vita huset presenterade, och av TBIJ utvärderade statistiken inte endast åsyftade drönarattacker i Jemen, kan siffrorna även tänkas korrespondera med civila dödsfall även i landet specifikt.

I kombination med ett krigshärjat Jemen, svarar den amerikanska statens ovilja att offentliggöra information för den begränsade tillgången på statistik över antalet människor som dödsdöts. Men trots kriget, oviljan och svårigheterna att få identiteter bekräftade, rapporterar Associated Press om en uppskattning av att 30 civila fallit offer i attacker med vapenutrustade drönare under det senaste året. Detta svarar för cirka en tredjedel av den totala dödssiffran (Michael – Al-Zakri 2018). Mot bakgrund av problematiken gällande statistiken över dödsfall finns alternativa uppfattningar om siffrorna, vilket återspeglas i de institut som aktivt bevakar konsekvenserna av amerikanska drönarattacker. New America uppger att mellan 1362 och 1753 människor hitintills avlidit under drönarattacker, varav 116 till 149 av dessa uppskattas tillhöra civilbefolkningen. TBIJ utgår från en måttstock där det minsta möjliga värdet redovisas, vilket ger totalt cirka 900 döda där civila utgör 83 av dessa (TBIJ 2018).

En rapport från FN:s säkerhetsråd beskriver Al-Qaidas verksamhet i Jemen som fortsatt stark och hänvisar till de politiskt instabila omständigheterna som etablerats i och med det rådande inbördeskriget som en starkt bidragande faktor till att terrororganisationen kunnat utvecklas och växa. Rapporten uppger även att Al-Qaida sedan två år tillbaka förlorat fäste då viktiga nyckelpersoner inom organisationens ledarskap fallit offer för terrorismbekämpande aktioner (United Nations Security Council 2018, s.10).

4.2 USA:s officiella ståndpunkt

Den amerikanska attityden till målinriktat dödande med beväpnade drönare tog en tvär vändning i samband med terrorattentaten 2001. Veckor innan terrordådet kritiserade den dåvarande amerikanske ambassadören till Israel en framröstad policy i det israeliska parlamentet som sanktionerade tillämpandet av målinriktade attacker mot misstänkta anhängare av militanta palestinska grupper. USA:s ambassadör, Martin Indyk, framhöll det amerikanska ställningstagandet emot målinriktat dödande och förklarade att den amerikanska regeringen inte sympatiserar med sådana utomrättsliga mord (Greenberg, Joel 2001).

I en artikel från 2012 citerar Washington Post uttalanden av en amerikansk ämbetsman om drönarattackerna som genomförts i Jemen:

“We don’t go after people in dwelling where we don’t know who everyone is. We work very hard to minimize the collateral damage. ‘Having said that, like any programs managed and operated by human beings, mistakes happen. We are not perfect” (Raghavan 2012).

CENTCOM, United States Central Command, ansvarar över de amerikanska militära operationerna i Mellanöstern och medger i sina pressmeddelanden kännedom om förekomsten av civila offer till följd av en utförd drönarattack den 29:e mars 2018. Med anledning av detta hänvisar centralkommandot till en utvärdering som upprättats för att närmare undersöka de trovärdigheten för de civila dödsfallen (CENTCOM 2018c). Militärkommandot redogör för attacker som utförts tidigare i pressmeddelandet; bland annat sex anfall som skett i februari 2018 och sju i mars 2018. (CENTCOM 2018a). I meddelandet nämns inget med avseende på antalet döda, bortsett från att attackerna riktats mot personer med koppling till Al-Qaidas organisation.

Efter utvärdering av underrättelse och utlåtanden från sakkunniga inom försvarsfrågor har CENTCOM fastslagit att Al-Qaida identifierats som en av de organisationerna med störst benägenhet och kapacitet att utföra attacker på amerikanskt territorium (CENTCOM 2017). “We will not relent on our pursuit of AQAP terrorists as they remain a significant threat to regional security and stability and the safety of Americans at home and abroad” citeras militära översten Earl Brown i ett pressmeddelande från CENTCOM angående verksamheten som riktas mot Al-Qaida i Jemen (CENTCOM 2018a). I ett offentligt uttalande ett par månader tidigare, uttrycker Brown även dessutom att varje attack påskyndar bekämpningen av våldsbejakande organisationer, vilket sedermera stärker säkerheten och beskyddandet av amerikanska medborgare från angrepp (CENTCOM 2018b).

4.3 Drönare

I ett dokument som vänder sig till FN:s generalförsamling, redogör FN:s tidigare särskilda rapportör Philip Alston (2010) för drönares ursprungliga syfte att övervaka,

spana och samla underrättelser. Bland de drygt 40 länder som utvecklat denna typ av teknologi, har ett fåtal sedermera utrustat dem med kapaciteten att avfyra missiler. Föga förvånande, inryms bland annat USA i den skaran av länder som förfogar över vapenutrustade drönare (Alston 2010, s. 9).

Den militära kapaciteten för stridsmedlet beskrivs av bland annat av fredsaktivisten Medea Benjamin i boken ”Drone Warfare – killing by remote control” (2013), som redogör för drönarnas kapacitet att genom värmesensorer bevaka mål på tre kilometers avstånd. Samtidigt understryker Benjamin att drönarnas främsta fördel består i oväsentligheten för bemannade trupper i och med nyttjandet av dem. Detta innebär att inga soldater riskerar att offras i samband med de militära attackerna och att operationerna kan fortgå under längre perioder som ett resultat av maskinernas uthållighet. Drönare kan dessutom genomföra manövreringar i luften som inte vore fysiskt möjliga för mänskliga piloter (Benjamin 2013, s.18–19).

De två typerna av drönare som huvudsakligen används i fråga om attacker är ”Reaper” och ”Predator”, vilka verkar på 1300 till 1850 kilometers höjd och bär på så kallade Hellfire-missiler med tillhörande lasersikten (Schmitt 2010, s. 313–314). Av amerikansk militär har drönarna beskrivits som mycket effektiva med en 95-procentig träffsäkerhet. Det har dock genomförts justeringar av denna siffra, efter att svåra väderförhållanden visat sig haft negativ inverkan på precisionen för dem. Under omständigheter med begränsad sikt avfyras därför vanligen en åtföljande missil, vilket i flertalet fall medfört att personer som rusat fram för att vara behjälpliga efter en första missilattack har träffats av den nästkommande. Drönarnas sprängradie uppgår dessutom till 20 meter vid detonation, vilket medför en förhöjd skaderisk i omgivningen runt attackernas mål (Benjamin 2013, s.25–27).

Stridsmedlet kan även diskuteras med utgångspunkt i personerna som manövrerar själva systemen. Drönaroperatören Brandon Bryans vittnesmål om verksamheten för drönarkrigföring återges i artikeln ”Drones as Aerial Occupation” av John R. Emery och Daniel Brunsetter (2015), och belyser de mönster i beteende, uppsyn och tillhåll som ligger till grund för hur olika mål ska identifieras. Enligt detta utarbetade ramverk över särdrag som kännetecknar terrorister, kan människor oavsett om deras identitet är känd för underrättelsetjänsten eller inte, men som uppfyller vissa kriterier komma att bli föremål för attacker. Ett exempel på ett sådant kännetecken kan grunda sig i att personen är beväpnad eller befinner sig i områden för misstänkta terrornätverk. Bryant exemplifierar en möjlig måltavla för attacker som en ”military-age male in area of known terrorist activity” (Emery - Brunsetter 2015, s.425).

Sett till de tusentals kilometer från slagfältet som drönaroperatörerna befinner sig och den datorbaserade beskaffenheten för manövreringen av dem, betonar Philip Alston risken för framväxten av en så kallad ”playstation mentality” i förhållande till dödandet (Alston 2010, s.25). Tanken om avhumanisering underbyggs även av den före detta drönaroperatören Michael Haas, som reflekterar tillbaka på den existentiella upplevelsen som dödandet med hjälp av en styrspak frambringt hos honom. I artikeln berättar han hur människorna på skärmen avhumaniseras till att inte utgöra mer än

svarta prickar, och liknar detta förringande av humanism vid att trampa på myror utan att ägna det någon närmare eftertanke (Pilkington 2015).

5.1 Drönarkrigföringens förenlighet med jus in bello

Sett till diskrimineringskriteriet för jus in bello, talar distanseringsaspekten av drönare för dess oförenlighet med doktrinen för den "nakna soldaten" – inte minst då befarade Al-Qaida terrorister befinner sig i ett konstant tillstånd av att inte kriga i traditionsenlig mening, utan att återfå deras rätt till liv. Walzers tanke om humanismen som ett nära förestående faktum utanför slagfältets kontext bestrids därmed också i och med den asymmetriska drönarkrigföringens ständigt överhängande hot, distanseringen av operatören från måltavlan, men även sättet för vilket terrororganisationernas verksamhet tar sig till uttryck. I ljuset av Al-Qaidas ömsesidiga ovilja att möta amerikanerna på slagfältet till förmån för att istället rikta attacker mot civila, kan emellertid den amerikanska drönarkrigföringens potentiella inskränkning mot humanismen komma att ursäktas med hänvisning till den militära nödvändigheten.

Till följd av de civila dödsfallen, om än oklara till antalet, tillfredsställs däremot jus in bello-kriterierna inte enbart av det etiska uppfyllandet av det officiella terrorismbekämpande ändamålet för drönarprogrammet i Jemen. Detta belyses bland annat av principen om dubbel-effekt, som enligt Walzers syn på det klassiska försoningsargumentet kräver konkreta åtaganden för att rädda liv, till skillnad från att endast låta åberopa det diffusa kriteriet om "rätt intention". I Jemens fall kan vi med hänsyn till de officiella amerikanska uttalandena om landets ovilja att inrikta sig på civila mål, slutleda argumentet till att USA i viss mån förlikar sig med att åberopa just den rätta intentionen. Walzer menar att avsikten att inte döda civila är allt för enkel, då soldater vanligen endast fokuserar på fienden – något som även gäller fallet för Jemen och Al-Qaidas roll som fokusområde för de amerikanska drönarattackerna.

Samtidigt kan det argumenteras att tillämpandet av drönare är en proportionalitetsmässigt förlåtande stridsmetod, som med sin relativt oansenliga sprängradie på 20 meter är att föredra framför traditionella krigföringsmetoder. Den förhöjda skaderisken i omgivningen vid drönarattacken är nämligen obetydlig i förhållande till den kapacitet av förstörelse som "vanliga" krig kan medföra. Det kan därför argumenteras att proportionalitetsdiskussionen för Jemen snarare bör rikta sig mot de enskilda drönarattackernas nytta i förhållande till USA:s uttalade ändamål att neutralisera hotet mot både regionala säkerheten och amerikaner som Al-Qaida anses utgöra.

Hur kan vi då ställa det amerikanska säkerhetsfrämjande ändamålet i förhållande till den ansenliga mängden civila som dör i Jemen? Enligt Walzers definition av proportionalitet, får ställningstagandena för principen varken vara allt för restriktiva

eller tillåtande. Ramverket erbjuder dock inte några konkreta direktiv som kan appliceras på den amerikanska drönarverksamheten i Jemen, då militära ledare inte kan göra mer än att betänka proportionaliteten. Betänkanden som präglar den amerikanska beslutsprocessen i krig är ett av de områden i frågan som förefaller vara sekretessbelagda, och som skulle gynnas i händelse av mer transparens. Följaktligen skulle detta kunna användas som verktyg för att dra något mer välgrundade slutsatser gällande det proportionalitetsmässiga rättfärdigandet av civila dödsfall. Dessutom skulle en plattform för ansvarsutkrävande komma att aktualiseras, vilket också är eftersträvansvärt inom forskningsfrågans syfte att skilja mellan vilka handlingar som kan anses vara rätt och fel.

Bortsett från detta betänkande av proportionaliteten, kan vi återigen understryka oförmågan att matematiskt kvantifiera eller värdesätta de civila dödsfallen i Jemen, för att sedan ställa dem i relation till nyttan av de amerikanska drönarattackernas uttalade avsikt att dels främja för den regionala säkerheten, dels garantera säkerheten för landets egna medborgare.

5.2 Slutsats

I och med den brist på transparens som USA redovisar i den empiriska rapporteringen om landets drönarprogram i Jemen, försvåras möjligheterna till att dra slutsatser avsevärt. Det kan dock med utgångspunkt i denna observation konstateras att forskningen kring vad som rättfärdigar tillämpningen av drönarattacker skulle gynnas avsevärt av minskad sekretessbeläggning och en ökad rapportering av såväl intentionerna för attackerna som eventuella missöden i samband med deras utförande.

Vad gäller attackernas förenlighet med de tre uppställda kriterierna för jus in bello, kan landets drönarverksamhet rättfärdigas inom ramen för den terrorismbekämpande kontexten – detta trots att stridsmetoden brister i fråga om Walzers syn på humanismen som ett nära förestående faktum. Däremot kan landets återopande till den rätta intentionen för attackerna inte på egen hand rättfärdiga principen om dubbel-effekt och det oavsiktliga dödandet av civila.

Den största problematiken i diskussionen om rättfärdigandet av drönarattacker kan presenteras mot bakgrund av principen för de civilas immunitet och består i svårigheten att göra en värdemässig avvägning mellan nyttan för en drönarattack och antalet civila döda som attacken kan komma att medföra. Det enda som kan efterfrågas är därför att proportionaliteten beaktas i beslutsprocessen till förmån för upprätthållandet av principen om diskriminering i så stor mån som möjligt. Slutligen kan även drönarkrigföringens fortsatta relevans för etiska granskningar konstateras, i syfte att värna den av Walzer betonade humanismen inom ramen för en värld av ständig föränderlighet.

5.3 Vidare forskning

Diskussioner kring framtidens vapen och metoder i krig börjar allt mer se till etiska aspekter och förhållningssättet gentemot självstyrande och obemannade vapen. De finns ännu inte tillgängliga på marknaden, men flera länder har program som undersöker utvecklandet av fullt självständiga drönare som inte kräver mänskliga resurser för att kontrolleras, utan styrs av teknologi och maskiner (Conn 2019). Då teknologin utvecklas och blir mer avancerad i sitt utförande, kommer ämnet rörande drönare och etiska aspekter av obemannade vapen i krigföring otvivelaktigt möta nya utmaningar fortsättningsvis och sannolikt förändra bilden av tillvägagångssättet i krigföring ytterligare.

Utöver detta kan framtida forskning om Jemen även inbegripa en bredare tolkning av Just War-teorin till att också inkludera principerna inom jus ad bellum och fördjupa sig gällande kriget mot terrorn och inbördeskrigets eventuella roller som beroendevARIABLE. Inom jus in bello finns utrymme att till exempel föra resonemang kring konsekvenserna av att drönarkrigföring innebär väsentligt mindre risker att gå med förlust i och med att inga egna liv sätts på spel under attacker. Kan detta innebära att hinder som tidigare tagits i beaktning under överväganden inför interventioner ökar incitamenten att snabbare ta till militära medel, som i drönares fall kan underlätta en process som tidigare präglats av svåra ställningstaganden.

Just War-teorin kan även kompletteras av en diskussion som berör internationell humanitär lag för att åstadkomma en så heltäckande bild av problematiken med drönarkrigföring som möjligt. Liknande arbeten kan även gagnas av att begrunda fler grenar inom Just War-traditionens långtgående historia, såsom realism, rättspositivism och naturrett.

6 Källförteckning

6.1 Böcker

Aggestam, Karin 2004 ”Inledning: Teoritraktioner om rättfärdiga krig” i Aggestam, Karin (red.) *(O)rättfärdiga krig*. Lund: Studentlitteratur, s.9–24

Bellamy, Alex 2006, *Just Wars: From Cicero to Iraq*. Cambridge: Polity

Benjamin, Medea 2013, *Drone warfare: Killing by remote control*. London/New York, NY: Verso

Bergström, Göran - Kristina Boréus, 2018 ”Samhällsvetenskaplig text- och diskurssanalys” i Bergström, Göran - Kristina Boréus (red.) *Textens Mening och Makt*, 4 uppl. Lund: Studentlitteratur, s.17–48

Eckstein, Harry 2000, “Case Study and Theory in Political Science” i Gomm, Roger – Martyn Hammersly – Peter Foster (red.) *Case Study Method*, Thousand Oaks, CA: Sage, s.119-164

Enemark, Christian 2013, “Unmanned Drones and the Ethics of War” i Allhof, Fritz – Nicholas G Evans – Adam Henschke (red.) *Routledge Handbook of Ethics and War: Just War Theory in the 21st Century*, New York: Routledge, s.327–337. E-bok

Esaiasson, Peter - Mikael Giljam - Henrik Oscarsson - Lena Wängnerud 2017, *Metodpraktikan: Konsten att studera samhälle, individ och marknad*. Stockholm: Wolters Kluwer

Gomm, Roger – Martyn Hammersly – Peter Foster 2000, ”Case Study and Generalization” i Gomm, Roger – Martyn Hammersly – Peter Foster (red.) *Case Study Method*, Thousand Oaks, CA: Sage, s.98–116

Kendall, Elisabeth 2016 “Al Qaeda and Islamic State in Yemen” i Stafell, Simon – Akil Awan (red.) *Jihadism Transformed: Al-Qaeda and Islamic State's Global Battle of Ideas*, New York: Oxford University Press. Kapitel ur E-bok

Schmitt, Michael N 2010, “Drone Attacks under the Jus ad Bellum and Jus in Bello: Clearing the ‘Fog’” i Schmitt, M.N m.fl (red.) *Yearbook of International Humanitarian Law Volume 13*, Cambridge University Press, s.311–326. E-bok

Sparrow, Robert 2014, “Killer Robots: Ethical Issues in the Design of Unmanned Systems for Military Applications” i Valavanis, Kimon P - George J. Vachtsevanos (red.) *Handbook of*

Unmanned Aerial Vehicles. New York/London: Springer Reference, s. 2965–2983. E-bok

Walzer, Michael 2004, *Arguing About War*, New Haven, CT: Yale University Press

Walzer, Michael 2015 [1977], *Just and Unjust Wars*, 5 uppl. New York, NY: Basic Books

Yin, Robert K. 2014, *Case Study Research*. 5 uppl. Thousand Oaks, CA: Sage

6.2 Artiklar, dokument och övrigt

Agius, Christine 2017, “Ordering Without Bordering: Drones, the Unbordering of Late Modern Warfare and Ontological Insecurity”. *Postcolonial Studies*, 20 (3): 370-386 [Elektronisk] <https://doi.org/10.1080/13688790.2017.1378084> Hämtdatum 2019-05-13

Alston, Phillip 2010, *Report of the Special Rapporteur on extrajudicial, summary or arbitrary executions*. [Elektronisk] <https://www2.ohchr.org/english/bodies/hrcouncil/docs/14session/A.HRC.14.24.Add6.pdf> Hämtdatum 2019-04-29

BBC 2019, *Trump revokes Obama rule on reporting drone strike deaths* [Elektronisk] <https://www.bbc.com/news/world-us-canada-47480207> Hämtdatum 2019-05-13

Bollanda, Thomas - Jan Andre Lee Ludvigsen 2018, “No Boots on the Ground”: the effectiveness of US drones against Al Qaeda in the Arabian Peninsula. *Defense & Security Analysis*, 34 (2): 127-143 [Elektronisk] <https://doi.org/10.1080/14751798.2018.1478184> Hämtdatum 2019-05-11

Brunsetter, Daniel – Megan Braun, 2011. ”The Implications of Drones on the Just War Tradition”. *Ethics and International Affairs*, 25 (3): 337-358. [Elektronisk] <https://doi.org/10.1017/S0892679411000281> Hämtdatum: 2019-04-29

CENTCOM 2017, *Update on recent counterterrorism strikes in Yemen* [Elektronisk] <https://www.centcom.mil/MEDIA/PRESS-RELEASES/Press-Release-View/Article/1401383/update-on-recent-counterterrorism-strikes-in-yemen/> Hämtdatum 2019-04-24

CENTCOM 2018a, *CENTCOM updates counterterrorism strikes in Yemen* [Elektronisk] <https://www.centcom.mil/MEDIA/PRESS-RELEASES/Press-Release-View/Article/1617275/centcom-updates-counterterrorism-strikes-in-yemen/> Hämtdatum 2019-04-24

CENTCOM 2018b, *CENTCOM updates counterterrorism strikes in Yemen* [Elektronisk]

<https://www.centcom.mil/MEDIA/PRESS-RELEASES/Press-Release-View/Article/1433499/centcom-updates-counterterrorism-strikes-in-yemen/> Hämtdatum 2019-04-24

CENTCOM 2018c, *CENTOM updates counterterrorism strikes in Yemen* [Elektronisk] <https://www.centcom.mil/MEDIA/PRESS-RELEASES/Press-Release-View/Article/1523709/centcom-updates-counterterrorism-strikes-in-yemen/> Hämtdatum 2019-04-29

Conn, Ariel 2019, *The United Nations and the Future of Warfare* [Elektronisk] <https://thebulletin.org/2019/05/the-united-nations-and-the-future-of-warfare/> Hämtdatum 2019-05-11

Emery, John R - Daniel R. Brunsetter 2015, "Drones as aerial occupation" *Peace Review: A Journal of Social Justice*, 27 (4): 424–431 [Elektronisk] <https://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1080/10402659.2015.1094319?needAccess=true>

Greenberg, Joel 2001, *Israel Affirms Policy of Assassinating Militants*. [Elektronisk] Tillgänglig: <https://www.nytimes.com/2001/07/05/world/israel-affirms-policy-of-assassinating-militants.html> Hämtdatum: 2019-05-07)

Hastings Dunn, David 2013. "Drones: disembodied aerial warfare and the unarticulated threat". *International Affairs*, 89 (5): 1238-1246 [Elektronisk] <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/pdf/10.1111/1468-2346.12069> Hämtddatum 2019-05-12

Hedley, Bull 1979, "Recapturing the Just War for Political Theory". *World Politics*, 31 (4): 588-599 [Elektronisk] https://www.jstor.org/stable/2009911?seq=1#metadata_info_tab_contents

Mayer, Jane 2009, *The Predator Drone War: What are the risks of the C.I.A.'s covert drone program?* [Elektronisk] <https://www.newyorker.com/magazine/2009/10/26/the-predator-war> Hämtdatum: 2019-05-08

Michael, Maggie – Maad Al-Zekri 2018, *The hidden toll of American drones in Yemen: civilian deaths*. [Elektronisk] <https://pulitzercenter.org/reporting/hidden-toll-american-drones-yemen-civilian-deaths> Hämtdatum 2019-05-13

New America, Drone Strikes: Yemen [Elektronisk] <https://www.newamerica.org/in-depth/americas-counterterrorism-wars/ustargeted-killing-program-yemen/> Hämtdatum: 2019-05-10

Pilkington, Ed 2015, *Life as a drone operator: 'Ever step on ants and never give it another thought?'* [Elektronisk] <https://www.theguardian.com/world/2015/nov/18/life-as-a-drone-pilot-creech-air-force-base-nevada> Hämtdatum 2019-05-15

Purkiss, Jessica - Jacke Serle 2017, *Obama's covert drone war in numbers: ten times more strikes than Bush* [Elektronisk] <https://www.thebureauinvestigates.com/stories/2017-01-17/obamas-covert-drone-war-in-numbers-ten-times-more-strikes-than-bush> Hämtdatum 2019-05-15

S.J.Res.7 2019, *A joint resolution to direct the removal of United States Armed Forces from hostilities in the Republic of Yemen that have not been authorized by Congress.* [Elektronisk] <https://www.congress.gov/bill/116th-congress/senate-joint-resolution/7/actions> Hämtdatum 2019-04-25

Sterio, Malena 2012, "The United States' Use of Drones in the War on Terror: The (Il)legality of Targeted Killings under International Law" *Case Western Reserve Journal of International Law* 45 (1&2): 197-214 [Elektronisk] <https://heinonline.org/HOL/Page?handle=hein.journals/cwrint45&id=205&collection=journals&index=>

TBIJ - The Bureau of Investigative Journalism 2018, *Yemen: Reported US covert actions 2018* [Elektronisk] <https://www.thebureauinvestigates.com/drone-war/data/yemen-reported-us-covert-actions-2018#strike-logs> Hämtdatum 2019-05-15

TBIJ – The Bureau of Investigative Journalism 2019, *Yemen: Reported US covert actions 2019* [Elektronisk] <https://www.thebureauinvestigates.com/drone-war/data/yemen-reported-us-covert-actions-2019#strike-logs> Hämtdatum 2019-05-15

United Nations Security Council 2018 *Letter dated 16 July 2018 from the Chair of the Security Council Committee*, [Elektronisk] https://www.ecoi.net/en/file/local/1441947/1226_1535547144_n1820101.pdf Hämtdatum 2019-04-23

White House 2019, *Executive Order on Revocation of Reporting Requirement* [Elektronisk] <https://www.whitehouse.gov/presidential-actions/executive-order-revocation-reporting-requirement/> Hämtdatum 2019-05-13